

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд на

ЯНА ПЕТЕВА МИНОВСКА**на тема: „ПСИХОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ОКУЛТИЗМА В
ТВОРЧЕСТВОТО НА КАНДИНСКИ”****за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР”**

Дисертационният труд на Яна Петева Миновска, озаглавен „Психологически аспекти на окултизма в творчеството на Кандински” е посветен на една тема, която до този момент почти не е разработвана в българската хуманитаристика, още по-малко пък в изкуствознанието ни. С изключение на книгата на Боряна Кацарска „Кандински и смисълът на изкуството”, публикувана през 2001 г. на български език, доколкото ми е известно, досега не са се появявали специализирани изследвания, посветени на творчеството на този пионер на абстракционизма, да не говорим за проучвания, свързани с окултните аспекти на идеите и визиите, които подхранват и често стимулират неговите търсения в областта на пластичните изкуства. Нека да не забравяме, че практически до към 90-те г. на 20 в. у нас, както и в бившия Съветски съюз, изобщо не можеше да става и дума за подобни изследователски опити.

Дори само и единствено този факт е достатъчен, за да бъде приветстван избора на темата и извършената от Яна Миновска работа по нейното възможно цялостно разглеждане, при отчитане на съвременното състояние на разработването на тази проблематика.

Предлаганият за рецензиране дисертационен труд действително представлява много сериозен опит, на базата на привличането и селективното използване на най-различни по характер източници, да се постави и до голяма степен да се осветли проблема за някои от най-важните идейни източници на инспирация в творчеството на Василий Кандински.

Както и заглавието на труда сочи, в случая авторката си поставя определени цели и задачи, които не са специфично изкуствоведски, но чиято постановка и чието осъществяване имат отношение към по-дълбокото разбиране за някои иконографски и

стилови особености на неговите картини и рисунки. Поради това като първостепенен обект на нейното изследване се очертава не толкова живописното творчество на Кандински, колкото най-вече неговото писмовно наследство, от една страна, и сравнително широкия кръг от различни по характер езотерични, мистични и архаично-митологични и други подобни идеи и духовни импулси, от друга, които подхранват и определят облика както на дадени фигуративни и геометрични елементи, така и на отделни композиционни и колоритни решения. На тази база са разкрити многообразните връзки, асоциации, препратки и концептуални паралели между неговите търсения и открития в областта на теорията на изкуството и, от друга страна, на окултизма в многобройните му измерения, превъплъщения и метаморфози.

Тази постановка е формулирана още в уводната част на труда, където са заявени обекта, целите и задачите, които дисертантката си поставя. Акцентите върху изясняването на характера на идейния свят, на концептуалната основа, която служи като отправна точка за определени пластически търсения и формални открития на Кандински, обуславя и необходимостта от прилагането на „кръстосани“ аналитични подходи, както и интердисциплинарност на изследването. Ето защо, както самата авторка посочва, са привлечени и методите на социологията и, по думите ѝ, на „културната психология“ (с. 6), нещо което е напълно справедливо.

Тук тя прави и опит за изясняване на някои основополагащи понятия като „абстракция“ (с. 6) и „символ“ (с. 10). Би трябвало да отбележим обаче, че тези понятия не са достатъчно убедително формулирани и уговорени с оглед на конкретната тема. Поради своя „глобален“ характер на „универсалии“ (каквото е, например и такова широко употребявано в изкуствознанието понятие като „реализъм), при подобни случаи винаги се налага необходимостта да се прецизира и да се конкретизира значението, влагано в тях – един път от авторите, писали синхронно с явленията в изкуството, които тези понятия съпровождат, и втори път съобразно разбирането на самия дисертант за тях и днешната гледна точка. Тук като пример за добре свършена работа бих могъл да посоча онези редове от труда на Яна Миновска, в които понятието „духовност“, „духовно начало“ (*Geist*), също основополагащо, е анализирано и уговорено по един великолепен начин.

Колкото и малко да са публикациите на български език за Кандински, все пак би следвало авторката да добави в увода и няколко думи за тях като се има пред вид обстоятелството, че по начало критичният преглед на литературата е важен елемент от обосновката и мотивировката на изследователя за да се захване със съответната тема.

